

Автор: Шостак Ірина Тарасівна,
студентка НТУУ "КПІ ім. І. Сікорського"

Тема: «Використання комп'ютерних технологій для створення моделі колінного суглобу»

Мета статті. Створення моделі колінного суглобу у середовищі COMSOL Multiphysics з використанням SolidWorks для подальшого дослідження.

Огляд літератури. Коліно є суглобом, що несе основне навантаження нашого тіла і як наслідок – один з суглобів, найбільш схильних до травм і хвороб.

Колінний суглоб є найбільшим суглобом людського організму. Він приймає на себе велике навантаження і робить можливим відтворення самих складних дій. Колінний суглоб утворений трьома кістками:

- великогомілковою;
- стегною;
- надколінником (колінною чашечкою).

Колінна чашечка розташовується в товщі зв'язок і стабілізує суглоб при згинаннях/розгинаннях, запобігаючи зсув кісток убік. Додаткова стійкість колінного суглоба забезпечується зв'язками[1].

Для більш щільного з'єднання всередині коліна і для рівномірного розподілу тиску стегна на кістку існують два меніска: медіальний і латеральний. Вони, мають форму півмісяця, змінюючи своє положення і форму, пом'якшують рух і тертя всередині колінного суглоба. Між собою меніски з'єднані поперечною зв'язкою, а своїми краями кріпляться до відповідних кісток коліна.

Коліно здійснює рух по 2 осях:

- у фронтальній – розгинання/згинання;
- по вертикальній – обертання.

Функція суглобового хряща полягає у зменшенні сил тертя при русі в суглобі, а також в амортизації ударних навантажень.

Суглобна поверхня змочується синовіальною рідиною, яку, як у капсулі, зберігає суглобна сумка. Синовіальна рідина забезпечує зменшення коефіцієнту тертя в суглобі приблизно у 20 разів.

Колінний суглоб здатний витримати навантаження до 1 тони – на нього «тисне» власна вага тіла, а при виконанні рухів (біг, стрибки, спуск по сходах) осьове напруження зростає багаторазово [2]. При ходьбі в суглобі розвиваються зусилля у 2,67 рази більше за вагу тіла людини, а під час ходьби по сходах сила перевищує у 3,51 вагу тіла.

Програмне забезпечення. COMSOL Multiphysics призначена для моделювання та симуляції будь-якої системи, заснованої на фізиці. За допомогою програмного пакету COMSOL Multiphysics інженери і вчені моделюють конструкції, пристрої та процеси у всіх областях інженерних, виробничих і наукових досліджень. Він включає в себе всі етапи моделювання: від створення геометрії, визначення механічних властивостей матеріалів і опису фізичних явищ, до налаштування вирішення і процесу заключної обробки, що дозволяє отримувати точні і надійні результати [3].

Також COMSOL є гнучкіший у використанні, дозволяє розробнику самостійно задавати рівняння для обрахунку, та справляється із симуляцією мультифізичних процесів. Також графічний інтерфейс користувача програмного продукту COMSOL більш зручний. В нових версіях COMSOL (5.0 та вище) опція Import добре функціонує із складною трьохвимірною геометрією. COMSOL Multiphysics не має жорстких обмежень, які зазвичай властиві пакетам для моделювання, і можна керувати усіма аспектами моделі.

Для створення креслень та 3D моделі елементів можна використовувати програмний комплекс SolidWorks 2017. В системі SolidWorks підтримуються всі основні стандарти представлення та обміну даними.

Робота з інтерфейсом SolidWorks при виконанні ескізів, створення моделей деталей, моделей зборок, а так само креслень, комфортна так як

інтерфейс інтелектуальний і розроблений з урахуванням особливостей користувача. Є найбільш повний опис геометричних і фізичних властивостей об'єкта, що дозволяє конструктору створювати об'ємні деталі і компоувати зборки у вигляді тривимірних електронних моделей, за якими створюються двовимірні креслення і специфікації відповідно до вимог єдиної системи конструкторської документації(ЄСКД) [4].

При створенні ескізі в середовищі SolidWorks немає необхідності відстежувати стиль лінії, автоматично відображаються використовувані взаємозв'язки (горизонтальність, вертикальність, збіг точок). Команда "Розмір" дозволяє проставляти розміри: відрізка, радіуса, кута, діаметра не змінюючи команди "розмір".

При створенні ескізу є доступ до повного набору геометричних побудов і операцій редагування. Ескіз конструктивного елемента може бути легко відредаговано у будь-який момент роботи над моделлю.

Креслення елементів. Обравши середовище для побудови креслення конструкції ендопротезу колінного суглобу SolidWorks представлено проєкційні креслення. На даних кресленнях вказані відповідні розміри трьох елементів ендопротеза колінного суглоба: стегнового компонента (рис. 1), вкладиша (рис. 2) та великогомілкового компонента (рис. 3). Всі розміри подані в міліметрах.

На рисунках зображені креслення у трьох виглядах: спереду, збоку та зверху.

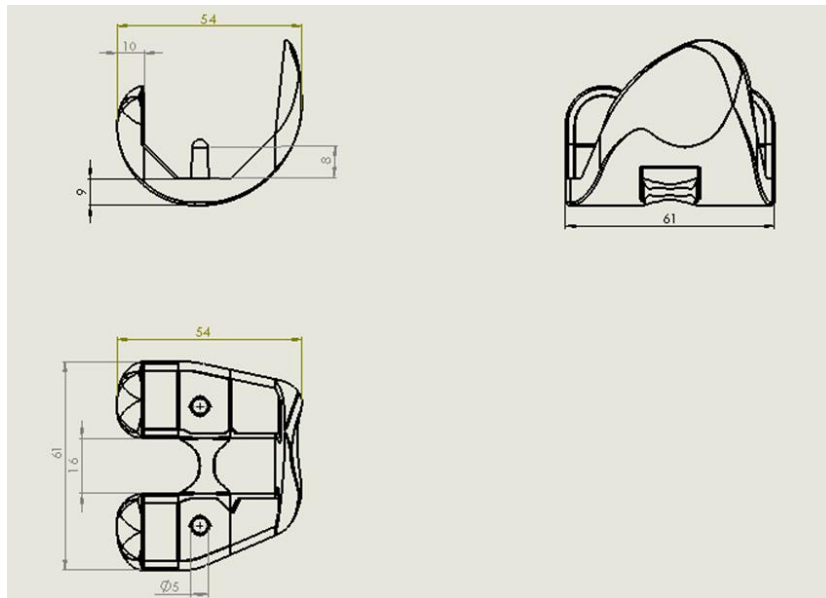

Рисунок 1 – Проекційне креслення стегового компонента

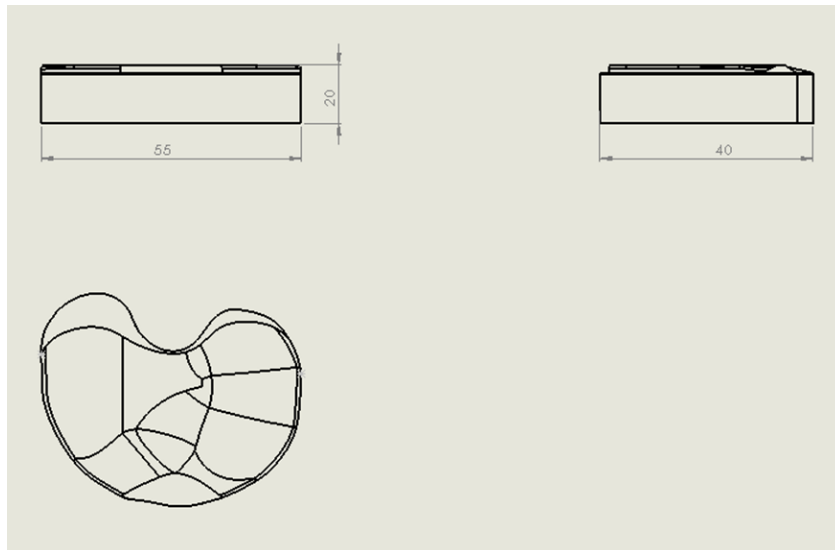

Рисунок 2 – Проекційне креслення вкладиша

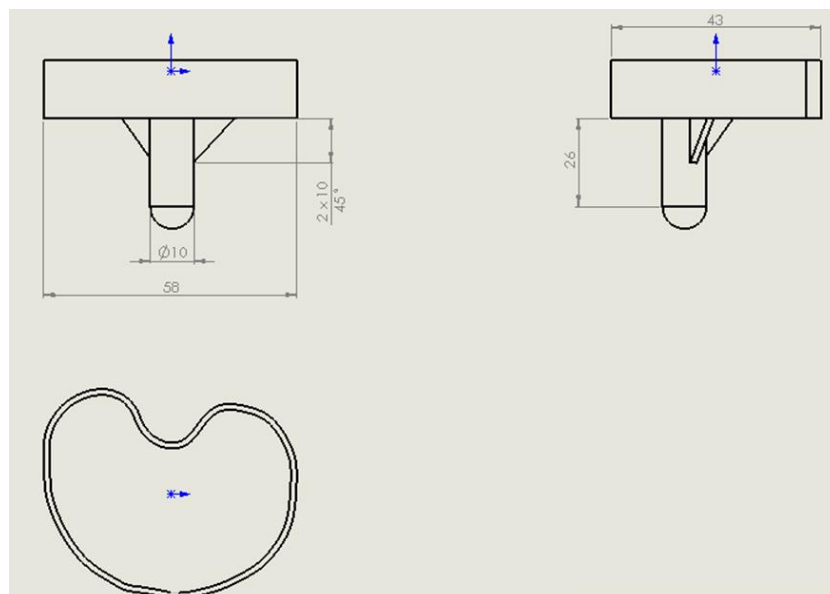

Рисунок 3 – Проекційне креслення великогомілкового компонента

Створення 3 моделей. Стегновий компонент зазвичай складається зі сплаву металів і замінює зношені поверхні стегнової кістки. Потім слідує пластикова ковзаюча опора з поліетилену, яка замінює суглобову щілину. Великогомільковий компонент виконаний з титану і замінює зношені частини великої гомількової кістки. Можливий варіант, коли задня поверхня колінної чашечки видаляється і замінюється металом. Через те, що даний четвертий компонент використовується рідко його моделювати не будемо [5].

Була створена 3D модель модульного ендопротезу колінного суглоба у середовищі SolidWorks та імпортовано в COMSOL Multiphysics. Матеріали що задані складовим ендопротезу: стегновий і великогомілковий компонент – сплав титану (Ti-6Al-4V); вкладиш – надвисокомолекулярний поліетилен.

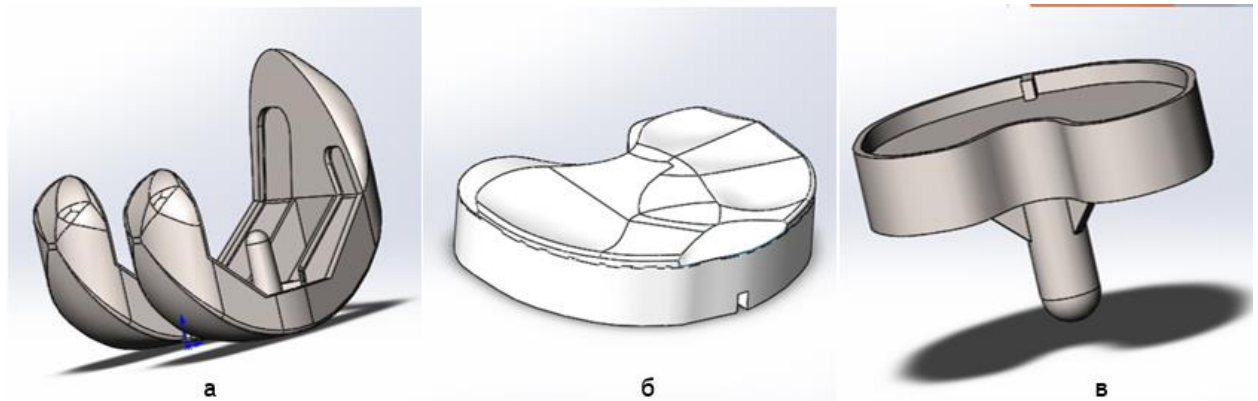

Рисунок 4 – 3D моделі в середовищі SolidWorks: а – стегновий компонент; б – вкладиш; в – великогомілкового компонент

В стегновому та великогомілковому компонентах наявні штирі. Вони вставляються в головки кісток людини для закріплення в них. Штирь в великогомілковому компоненті має два додаткових ребра жорсткості, що дають додаткове з'єднання з кісткою та щільніше закріплюють протез. Пази на поверхні великогомілкового елемента забезпечують стійкість вкладиша.

Стегновий елемент має виїмку для щільного контакту, що дає краще з'єднання з кісткою. Головки стегового елемента з'єднуються посередині, для запобігання зайвих деформацій протезу та надає додаткову жорсткість.

Вкладиш має виїмки для кращого ковзання та повторює форми менісків. Також він виготовляється з еластичного матеріалу, що додає пластичності та запобігає перевантаженню.

Створивши кожен компонент моделі окремо – їх було скомпоновано в модульний ендопротез колінного суглоба(рис.5) для подальшого дослідження в COMSOL. На рисунку 5 видно повноцінний ендопротез колінного суглоба.

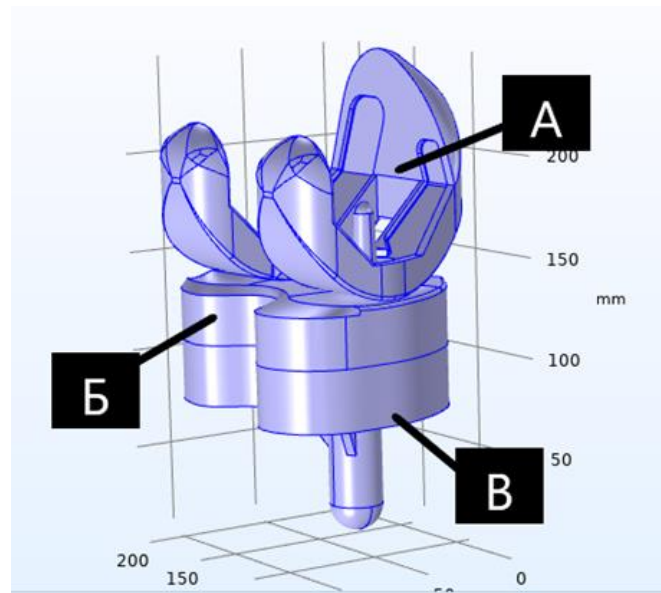

Рисунок 5 – 3D модель модульного ендопротезу колінного суглоба в середовищі COMSOL Multiphysics

А – стегновий компонент; Б – вкладиш; В – великогомілковий компонент.

За допомогою модуля LiveLink for SOLIDWORKS в COMSOL Multiphysics було імпортовано 3D модель ендопротезу колінного суглобу [6], яка раніше була створена в SolidWorks, для подальшого дослідження особливості деформування протезу колінного суглобу.

В середовищі Comsol Multiphysics 5.5 для елемента вкладиш задано матеріал з бібліотеки, а саме High density polyethylene (HDPE) [solid] [7]. Стегновому та великогомілковому елементам створено три різних матеріали: сплави на основі титану, кобальту і нікелю.

Література

1. Колінний суглоб: анатомія, травми і хвороби, лікування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://arthroscopy.kiev.ua/ua/колінний-суглоб.html>.

2. Григор'єва Л. І. Основи біофізики і біомеханіки: навч. посіб. / Л. І. Григор'єва, Ю. А. Томілін. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 297 с.

3. Оптимизация и анализ поведения реальных устройств и процессов с помощью моделирования [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.comsol.ru/comsol-multiphysics>.

4. Особливості системи автоматизованого проектування SolidWorks. // науковий журнал "Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво". – 2014. – №15. – С. 127–130.

5. Эндопротезирование коленного сустава (Замена коленного сустава) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.primomedico.com/ru/lecheniye/protezirovanie-kolennogo-sustava/>.

6. Интеграция SOLIDWORKS® с COMSOL Multiphysics® [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.comsol.ru/livelihood-for-solidworks>.

7. Доля П. Г. Основи моделювання в COMSOL Multiphysics // Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, факультет математики і інформатики кафедра теоретичної і прикладної інформатики 2019 р. – С. 167.